

GAZETA TRANSILVANIEI

Inseratele se trimesc la administratie. Preţul după tarif şi învoială. Manuscrisele nu se înapoiază.

ZIAR POLITIC NAŢIONAL.

Proprietar: Tip. A. Mureşianu: Branice & Comp.
Redactor responsabil: Ioan Făgărăşan.

Redacţia şi administraţia:
Strada Prundului Nr. 15.

Faza cea nouă

în chestiunea naţională românească.

De Vasile Mangra, arhiepiscop şi metropolit greco-oriental român.

II.

O politică cu adevărat românească nu se poate face nici în-
contra Maghiarilor, nici fără de
dânşii. Tocmai din acest motiv a
putut spune marele patriot român
D. A. Stourdza într-o vorbire ținută
în 1895 în Iași: „Noi toți suntem
pătrunși de dorința, ca neînțele-
gerile dintre România și Ungaria
să înceteze și în locul lor să se
întroneze buna înțelegere frățească,
deoarece interesele reciproce pre-
tind, ca regatul României să în-
trețină relațiunea de prietenia cea
mai mare cu regatul vecin“. Ace-
leași idei le reprezintă de zeci de
ani un alt bărbat mare de stat,
contele Ștefan Tisza, primul dintre
politicienii maghiari, care privește
și tractează chestiunea națională
românească din punctul de vedere
al intereselor românismului întreg.
„Ce privește rasa românească —
arată dânsul — susțin eu de
douăzeci de ani prin cuvinte și
prin fapte, că între națiunea ro-
mână și cea maghiară există o ar-
monie de interese, că misiunea
noastră istorică a ambelor neamuri
se mișcă pe căi paralele, se în-
tregește reciproc, că ambele națiuni
numai atunci își pot îndeplini des-
tinațiunea lor, dacă noi, bazași pe
concentrațiunea de putere germană,
care cuprinde în sine Europa cen-
trală, vom apăra pacea, cultura și
libertatea Europei față de direc-
țiunea generală panslavistică, care
le primejduiește“. Contele Tisza
n'are nici o teamă în privința le-
găturii culturale și spirituale a Ro-
mânilor din Ungaria cei din regat
României. Asupra acestei chesti-
uni se exprimă astfel: „Dela
Români, cari trăesc în Ungaria,
nu e permis să pretindem, ca să
nu se intereseze de dezvoltarea
viitoare, de mărirea viitoare a na-
țiunii române, care trăește în sta-
tul independent. Din contră... Eu
nu voesc să le stărpesc din suflul
lor idealele românești și nu
i-aș putea prăji, dacă n'ar purta
în suflet aceste ideale“. Contele

Ștefan Tisza s'a declarat asupra
acestui punct la 5 Decembrie 1913
în Camera ungară mai de aproape
astfel: „Eu știu și recunosc, că
armonia de interese româno-ma-
ghiară este întemeiată în firea
lucrurilor; este vorba numai să
se înlăture stratulgeologic superior,
care în mijlocul luptelor, suferin-
țelor și neînțelegerilor de desvol-
tare multiseclară istorică au acoperit
baza identică cu o materie
streină. E vorba acuma să lucrăm
la această problemă; la dânsa am
lucrat și lucrez încă și astăzi în
convingerea, că interesele dănuito-
are mari ale națiunii maghiare
relaxăm această direcțiune și după
părerea mea ar avea datorie fie-
care Români adevărați, credincioși
neamului său, să facă același lucru,
deoarece și interesul național al
poporului românesc impune această
pretensiune“.

Aceasta a fost o vorbă lim-
pede și sinceră. Unde erau și ce
faceau însă domni Brătianu și
Take Ionescu când contele Tisza,
ministrul președinte al Ungariei,
animat de cele mai bune intențiuni
și dorințe pentru poporul român
anunța această solie frățească și
mântuitoare? Ei își astupau ure-
chile să nu asculte solia de mântu-
ire, ei închideau ochii să nu
vădă. Într'aceea însă dânsii făuriau
în secret planul imoral și revoltă-
tor de invaziune hoțescă în Tran-
silvania, planul, care avea să fie
peirea lor înșiși și a independenței
regatului României.

Noi, Românii din Monarchia
austro-ungară, nu i-am lăsat nici-
odată în îndoială, că noi identifi-
căm cu desăvârșire interesele
noastre de viață prezente și viitoare
cu cele ale Austro-Ungariei și cu
biruința grupeii de puteri germane;
i-am făcut atenți, că România,
dacă nu mai este în stare să ne
sară într'ajutor, cel puțin să nu
ni se pună în cale și să nu dea
mâna cu dușmanii noștri, căci noi,
Românii din Ungaria, vom urma
și în viitor neclintiți calea de până
acuma și ne vom face ca și până
acuma datoria noastră față de
patrie și aceeași credință și cu
aceeași stăruință. (Vezi „Deștep-
tarea“ din 24 Septembrie 1915).
Și cum ne-am îndeplinit noi da-
toria față de patria noastră și ne-

vom îndeplini și în viitor tot-
deauna, așa ne-o vom îndeplini și
față de frații noștri induși în ră-
tăcire și nu vom îngădui ca mo-
lochul rusesc să-i înghiță. Când în
toamna trecută am avut onoarea
să depun jurământul înaintea Maie-
ității Sale, fericitului rege mare și
glorios, în calitatea mea de archie-
piscop și metropolit, am accentuat
în audiența acordată cu acea oca-
ziune, că rămâne ca problemă
pentru Monarchia austro-ungară să
mântuie elementul românesc de ni-
micire prin Rusia.

Razele luminoase ale istoriei
arată drumul, pe care trebuie să
apucăm. Sunt tocmai exact două
sute de ani de când în războiul
dintre Austria și Turcia Germanii
(Austriacii) în anul 1717 au cu-
cerit Valachia mică, acea parte a
României, care printr'un joc curios
al sorții a fost cucerită acum iarăș
de Germani, Ungari și Austriaci.
Pe atunci clerul și boierii din a-
cest principat au trimis numeroase
deputațiuni și petițiuni la Viena,
ca să ceară regularea administra-
țiunii bisericești și politice a teri-
torului ocupat. În rugarea adre-
sată către Eugen de Savoia în 19
Iulie 1718, care era iscălită de
boierii valachei și de episcopul
Damaschin din Râmnic, este con-
ținută expres rugarea, ca cu oca-
ziunea încheierii păcii să fie luată
între condițiunile tratatului de pace
încorporarea Valachiei mici (Olte-
niei) la Austria. (Vezi Hurmuzachi,
Documente VI. 236). Monarchia austro-
ungară n'a voit însă nici atunci și
nu voadă nici astăzi să cucerească
România, dar n'a permis nici a-
tunci și nu permite nici astăzi, ca
România să fie înjosită la rolul de
unealtă oarbă a Rusiei și să se
alieze cu ea în contra noastră.
Presa și bărbații de stat ai Impe-
riului german au declarat unanim
înainte de izbucnirea războiului
lumesc, că existența României este
în interesul Germaniei numai sub
această condițiune, dacă se pune în
calea expansiunii rusești.

Inconșiență și mai cu seamă
după experiențele tragice câștigate
de statul român după răzăcirea lui
nesocotită, devine pentru Românii
din regat o necesitate imperioasă
să afle o nouă orientare politică,
care pe de o parte să asigure e-

xistența României ca stat, pe de
altă parte să garanteze existența
viitoare etică și culturală a Româ-
nilor din afară de regatul român.
Dacă statul român așezat ca un
ic între Rusia și Austro-Ungaria,
amețit de politicienii lui fără con-
știință, în aceste timpuri hotără-
toare n'a știut să-și arunce puterea
sa armată în cumpănă în direc-
țiunea, care-i era indicată limpede
prin interesele sale proprii de
viață și prin interesele românismu-
lui întreg, acum va trebui să
înțeleagă în sfârșit regatul Ro-
mânia, că este nevoită prin mi-
siunea sa istorică să se alieze cu
toate simpatiile și interesele ei în
cea mai deplină sinceritate la pu-
terile centrale. Nu mai poate în-
căpea nici o îndoială, că România
deșteptată din iluziunile poftii sale
criminale de mărirea și adusă la
cruda realitate, cel puțin acum se
va pătrunde de recunoștința clară
a destinațiunii sale să servească
ca zid de despărțire între colosul
rusesc și între puterile centrale
și în exercierea acestei misiuni,
care-i garantează existența proprie
politică și de stat, precum și peste
tot existența ca popor a românismu-
lui întreg va căuta sprijinul său
natural în alipirea sinceră la Austro-
Ungaria și la Germania. Atunci
se va împlini și vorba marelui
patriot român Petru Carp, care a
dorit dezastrul României asociate
azi cu Imperiul țarului, pentruca
apoi acest regat să se alieze cu
țările cu atât mai mare și fără re-
zervă la puterile centrale.

Puterile centrale, cari nu vor
admitte nici odată, ca statul român
să devină o unealtă fără voință a
moscovitismului, vor ști aprecia
fără îndoială după cuviință și vor
ști folosi această stare spirituală
a regatului România. România vii-
toare va avea deci datorința să
îndrepte răzăcirea iscată din pa-
sul neprecuțat de acum, căci
numai în modul acesta își poate
recăștiga renumele cel bun și
stima, de care s'a bucurat sub
domnia înțeleptului și cinstitului
rege Carol. O Românie tare și
stimată va însemna și pentru Ro-
mânii, cari trăesc în alte state,
garanția cea mai însemnată și
sprijinul, întocmai precum și exis-
tența națională și înflorirea cultu-

rală și economică a Românilor din
Monarchia austro-ungară va oferi
un isvor nesecat de putere pentru
România. Numai o astfel de con-
cepțiune a idealului național român
se împacă cu condițiunile de exis-
tență ale românismului întreg. În
aceasta zace puterea mai înaltă
morală a acelor politicieni, cari
zăresc mântuirea independenței de
stat a României și siguranța exis-
tenței naționale a Românilor din
Monarchia austro-ungară în ali-
pirea României la puterile centrale
și prin urmare în alianță contra
Rusiei.

De prezent este deci datoria
tuturor Românilor și mai cu seamă
a acolora, cari au agitat opiniunea
publică a regatului până la dușmănia
ajunsă la expresiune prin declara-
țiunea de războiu în contra Monar-
chiei noastre, să caute modul și
chipul, cum ar fi să se aducă în
consonanță în mod durabil intere-
sele româno-maghiare. Cu un gest
nobil și foarte semnificativ a in-
dicat înțeleptul și departe văzăto-
rul rege Carol calea spre acest
scop într-o convorbire avută cu
deputatul ungar contele Ioan Pon-
grác, care a însoțit pe moșteni-
torul de tron al României în au-
tomobil la Sinaia cu puțin înainte
de moartea regelui. În audiență
s'a informat regele Carol despre
starea ministrului-președinte ungar
și a rugat pe contele Pongrác să
ducă contelui Tisza mulțămă și
salutarea sa zicând: „Cum se află
contele Tisza? Te rog să-i arăți
cea mai sinceră mulțămă și salu-
tări din parte-mi“. Aceste cuvinte
dovedesc, cât de adânc era pătruns
regele Carol despre exactitatea
convingerilor politice ale contelui
Tisza, că existența și bunăstarea
poporului românesc se poate în-
chipui numai în cea mai intimă
prietenie cu națiunea ungară. Acest
lăsământ nu e permis să-l piardă
din vedere nici odată Românii din
regat. În armonie cu bărbații de
stat dela cărmă ai Ungariei vor
avea să caute în viitor scutul de
apărare pentru interesele populare
ale românismului întreg și garan-
țiile existenței durabile a regatului
România.

Ighenia.

Nime nu mai purta numele ăsta
în sat, dar nici nu era în tot satul fată
ca ea. Voi cerca s'o descriu, măcar
destul de mare greutate iau asupra-mi.
E mult mai ușor să descrii o femeie
frumoasă decât una urâtă, iar Ighenia
era cea mai urâtă fată din câte am vă-
zut vreodată în viața mea.

Avea un cap mare, nici decât în
proporție cu trupul și un obraz pururea
galben ca ceara, nici-odată n'am văzut
măcar atâta roșeață în obrazul ei cât un fi-
ricel de prav. Apoi nește ochi de pisică și
Doamne urât se mai știa uita eu ei! Ce
să zic de nas și de gură? Cel mai difor-
mnas ce se poate închipui, lat și turtit
și nește buze groase, drămbolate pu-
rurea întredeschise, cât lăsausă i-se
vadă dinții, ori colții, cum erau
colți nu dinți. Apoi un grumaz scurt
și un trup supțire.

Era însă și ceva frumos la dânsa: un
păr bogat, frumos și lung cum nu mai a-
vea altă fată în sat. Câte fete i-ar fi dat
bucurose ceva din fumusețea lor în schimb
pestru acol păr! Un frizer dela oraș o
imbise cu bani mulți pentru el și eh iar
și mamă-sa o îndemnase să-l deie. Dar
nu l'a dat și nu l'ar fi dat pentru lu-
mea asta toată, nici să fi ajuns peri-
toare de foame.

Viața Igheniei are numai trei ca-
pitole: s'a născut, a trăit, și a murit.

Atât sunt de scurte, încât eu le con-
trag într'un singur capitol, scurt și
acesta.

S'a născut spre marea durere a
mamei sale. A fost poate un blăstăm
din bătrâni asupra ei, de i-a dat D-zeu
cea mai urâtă fată din lume? Cine
știe! O încălzia la sân și o legăna dar
o cuprindea fiori de câte-ori îi vedea
brazul și ruga mereu pe D-zeu să își
facă milă și s'o iea de pe capul ei.
Dela o vreme numai așa de fiori de
măr îi purta grija. Dar Dumnezeu n'a
lăsat-o. Ighenia creștea și se întăria și
ajunse de trei ani. Toți o împingeau și
o loviau și cu treabă și fără treabă,
mamă-sa, cele două sorioare mai mari
și pruncii de pe uliță. Vedea câte-odată
pe câte-o femeie cum își dragostea
pruncușul și atunci își acoperea obrazul
cu mâinile și plângea. Numai ei nu i-a
făcut Dumnezeu parte de dragostea de
mamă!...

Dar era cineva care o iubea și pe
Ighenia: tată-său. Era om în stare bună,
dar de când se născuse Ighenia perise
ori-ce veselie de pe fața lui. Îi duria
inima când vedea pe muieresea cât de
rău se poartă cu Ighenia. La început
îl euprinse o milă nemărginită față de
dânsa, iar mai târziu, dac'a văzut că
nu-i nici o nădejde ca muieresea să-și
schimbe purtarea, mila s'a prefăcut
în dragoste. El singur o iubea și o des-
merda și când venia de undeva, nici
odată nu venea cu mâna goală, aducea:

ori ceva dulcețuri, ori ceva jucării pen-
tru Ighenia. Ea biata iubea pe tată-său
la nebunie, atunci se bucura și atunci
zimbea numai, când îl vedea. Dar ră-
sul și zimbetul o făceau și mai urâtă,
mamă-sa o ocăra atunci și-i spunea să
numai rădă, iar surorile își băteau joc
de ea și o îngânau. Tată-său atunci o lua
lângă dânsul și o săruta. Da pe Ighenia
n'a sărutat-o nimeni, niciodată numai
biet tată-său!

Când ajunse de șapte ani mamă-sa
o trimise la școală. Nu de dragul școlii,
ci numai ca să scape de ea, să n'o mai
vadă. Dar numai două zile a umblat
Ighenia la școală. Copiii își făceau ris
din ea, o prindeau de păr și o țarau
dealungul băncilor, cât ce nu era des-
cătul între ei. A venit acasă plângând,
a prins pe tată-său de mână și își
vărsă tot amarul înaintea lui. Tată-său
a sărutat-o pe frunte și n'a mai trim-
mes-o la școală. A trimes-o însă de
aici încolo cu vacile la pășune și acum
Ighenia era la largul ei. Vacile o iu-
beau, — ce le păsa lor dacă Ighenia
era urită? Le ducea totdeauna la pă-
șunea cea mai bună și lor le era des-
tul atâta. Nu se alăturau nici-odată la
alți păstori, ci umbra singură cu vacile
ei. Își ducea furca și torcea toată ziua,
ori — cosea. În căți-va ani cât a um-
blat la vaci se făcuse cea mai bună
cusătoreasă din sat. Surorile ei se mă-
ritară una după alta, dar ea n'a luat
parte la nunta lor. Știa că e urită: la
ce să mai înspăimânte pe oameni?

Chiar și la biserică stătea numai lângă
ușă, iar la cuminicare rămânea cea
din urmă.

Era singură tată mare la casă
acum și mamă-sa biata se mai împă-
case cu dânsa. N'o mai ocăria, nici n'o
bătea. Dar, nici nu-i arătase ceva semn
de dragoste mare. Ighenia lucra toată
ziua și când n'avea alt lucru își lua
coselele la mână. Multe femei din sat
îi aduceau de cusut și își făcuse căți-
va bănișori. Bani îi ducea la tată-său,
iar tată-său îi depunea la o bancă pe
numele ei.

Cea mai tristă zi din viața Igheniei
a fost ziua mobilizării. Nime n'a vărsat
atunci atâtea lacrimi cât ea, nime
n'a plâns cu atâtea amărăciune. Singu-
rul om care o iubi în lumea asta —
s'a dus la războiu și cine știe: va mai
veni vre-odată?

S'a dus și n'a mai venit opt luni
de zile. Aceste opt luni de zile sunt o
carte închisă în viața Igheniei. Iar
după opt luni a venit tată-său acasă
pe două săptămâni. Au fost două săp-
tămâni de adevărată fericire, dar —
prea repede treceau zilele una după
alta. Mai era o zi până la plecarea. Igh-
enia era tot cu ochii în lacrimi. Îi făcuse
tatălui său o mulțime de plăcinte și
trei pâni mari. Îi făcuse și câte-va că-
meși frumoase, cusute tot cu mâna ei.
Pe când se inserase, tată-său ieși să
meargă la biroul său peștel satului
pe „urlaubșain“. Ieșise și Ighenia

după el, dar când ajunseră în curte —
tocmai atunci intrase biroul pe poartă.
Îi spuse că n'are să meargă nicăieri,
pentru-că a izbucnit în sat vărsatul negru
și până la alte porunci să steie acasă.
O, să fi văzut atunci pe Ighenia! Ri-
dea suflul întrânsa, ridea cu ochii,
cu buzele și cu toată ființa ei. Păcat
numai că risul o făcea înspăimântător
de urită, așa că biroul o luase pe picior
numai să n'o mai vadă.

Acesta i-a fost răsul cel din urmă.
În dimineața zilei viitoare Ighenia nu
s'a mai sculat din așternut, a fost
plină cu vărsat negru. Ați văzut vre-
odată pe cineva în vărsat negru? E
ceva înfiorător, teribil! A îngrijit-o
tată-său, ziua noaptea era la patul ei,
tot cu ochii în lacrimi. M'am dus și eu
s'o cuminic. O, cu ce ochi m'a privit
biata Ighenia! S'a mirat desigur, că
mai poate fi om pe lume afară de ta-
tă-său — care nu se îngreșează de
dânsa —

— Tată dragă, eu mor! — zise
după-ce se cuminicase. — Dar, e mai
bine așa. La ce să mai fiu sperietoa-
rea oamenilor?... Iar D-ta te duci și...
poate-că nu mai vii... la ce să mai
trăiesc?

Așa s'a încheiat capitolul cel din
urmă din viața Igheniei. L'am încheiat
eu în marginea de cătră răsărit a cintru-
mului, cu câțiva bulgări de pământ și
c'un jalmic: *Veeinica ei pomenire!*

Septimiu Popa.

